

หน่วยราชการในพระองค์ ๙๐๔

ที่ พว ๐๒๐๗.๒๒/ ๑๒๕๕๕

สำนักพระราชวัง
สวนจิตรลดา กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๓

๑ สิงหาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นเพื่อเข้ารับรางวัลพระราชทาน

เรียน อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย คำแนะนำในการคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่น จำนวน ๑ ชุด

ด้วย สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดประชุมวิชาการการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารขึ้น เพื่อเป็นการแสดงผลการปฏิบัติงานที่ดีและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การปฏิบัติงาน การพัฒนาเด็กและเยาวชนของครูและผู้เกี่ยวข้อง เป็นประจำทุกปี ทั้งนี้ในปี ๒๕๖๕ จะมีการจัดกิจกรรม การคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่น ในด้านกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ โภชนาการ และสุขภาพอนามัย ด้านกิจกรรม เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และด้านกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน ภายใต้โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ

ในการนี้จะขอความอนุเคราะห์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ดำเนินการคัดเลือก สถานศึกษาดีเด่นระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในแต่ละด้าน ระดับชั้นละไม่เกิน ๓ โรงเรียน พร้อมทั้ง เสนอรายชื่อ ผลการให้คะแนนและความคิดเห็นของคณะกรรมการ เอกสารรายงานการดำเนินงาน พร้อมสื่อวิดิทัศน์ของสถานศึกษา และจัดส่งผลงานไปยังโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายในวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๕ เพื่อพิจารณาคัดเลือก เข้ารับรางวัลพระราชทานต่อไป รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วยพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการให้ต่อไป และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพศาล ล้อมทอง)

อธิบดีกรมกิจการพิเศษ ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการพระราชวัง

โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โทร. ๐ ๒๒๘๑ ๓๙๒๑, ๐ ๒๒๘๒ ๖๕๑๑

โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๓๙๒๓

คำแนะนำในการคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่น
ด้านกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ โภชนาการ และสุขภาพอนามัย
ภายใต้โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

แนวทางการคัดเลือกสถานศึกษาที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนดีเด่นด้านกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ โภชนาการ และสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย 9 ด้าน ดังนี้

- ด้านที่ 1 การเสริมสร้างสุขภาพของเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดา
- ด้านที่ 2 การส่งเสริมพัฒนาการสมวัยของเด็กปฐมวัย
- ด้านที่ 3 การจัดบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม)
- ด้านที่ 4 การจัดการน้ำดื่มในโรงเรียน
- ด้านที่ 5 การจัดบริการสุขภาพให้แก่นักเรียน
- ด้านที่ 6 การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในโรงเรียน
- ด้านที่ 7 การจัดการกระบวนการเรียนรู้
- ด้านที่ 8 คุณภาพของนักเรียน
- ด้านที่ 9 การบริหารจัดการ

ในแต่ละด้าน อย่างน้อยควรมีหัวข้อและประเด็นสำคัญที่ใช้พิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การเสริมสร้างสุขภาพของเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดา

1.1 การให้บริการอนามัยแม่และเด็ก

- ครูอนามัยผ่านการฝึกอบรมเรื่องการให้บริการอนามัยแม่และเด็กเบื้องต้น
- ครูใหญ่และครูอนามัยจัดทำแผนส่งต่อร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน)
- ครูอนามัยจัดพื้นที่ในห้องพยาบาลที่สะอาดและเหมาะสม มีอุปกรณ์และเวชภัณฑ์พร้อมในการให้บริการ (กรณีที่ต้องให้บริการฉุกเฉิน)
- ครูอนามัยจัดทำรายชื่อพร้อมข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นปัจจุบัน
- ครูอนามัยเยี่ยมติดตามหญิงตั้งครรภ์และทารกแรกเกิดได้ครบทุกราย
- ครูอนามัยให้คำแนะนำหญิงตั้งครรภ์ในการเข้ารับบริการอนามัยแม่และเด็ก
- ครูอนามัยมีสมุดบันทึกการให้บริการที่เป็นปัจจุบัน
- ครูอนามัยและครูใหญ่ทราบสถานการณ์ของแม่และเด็ก

(ทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม เด็กแรกเกิด-3 ปี มีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ และเด็กแรกเกิด-3 ปี มีภาวะเตี้ย)

ด้านที่ 2 การส่งเสริมพัฒนาการสมวัยของเด็กปฐมวัย

2.1 การจัดกิจกรรม Trilpe-P ในสถานศึกษา (เฉพาะโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรม Trilpe-P ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา)

- มีการประชุมชี้แจงครูทุกคนในโรงเรียนและกรรมการสถานศึกษา และกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาลทั้งหมด
- มีครูอนุบาลที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ
- ครูอนุบาลทุกคนผ่านการอบรมการจัดกิจกรรม Triple-P
- ครูอนุบาลมีบัญชีรายชื่อนักเรียนและผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย
- ครูผู้รับผิดชอบจัดเก็บชุดอุปกรณ์พระราชทานไว้ในที่ที่เหมาะสมและพร้อมใช้งาน
- ครูอนุบาลทุกคนและครูใหญ่ทราบสถานการณ์ (จำนวนเด็กมีพัฒนาการสมวัย/EQ ผ่านเกณฑ์ จำนวนเด็กมีพัฒนาล่าช้า จำนวนเด็กมี EQ ไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้ปกครองที่มีทักษะการเลี้ยงดูไม่ผ่านเกณฑ์) และมีวิธีการช่วยกระตุ้นเพื่อแก้ไข

2.2 มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัยของเด็กปฐมวัย

- ครูอนุบาลจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้ตามมาตรฐาน
- การจัดห้องอนุบาลและสภาพแวดล้อมเหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตของเด็ก
- มีการผลิตหรือเลือกใช้สื่อที่ให้ความรู้ในการเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
- ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการสมวัยของเด็กปฐมวัย

ด้านที่ 3 การจัดบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม)

3.1 สถานที่ โรงครัว – โรงอาหาร

มีการจัดพื้นที่และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบตามหลักสุขาภิบาลอาหาร

3.1.1 โรงครัว

- พื้นสะอาดไม่มีน้ำขังเฉอะแฉะ
- สถานที่อากาศถ่ายเทดี ไม่อับชื้น
- อุปกรณ์เครื่องครัวและครุภัณฑ์มีอย่างเพียงพอ และจัดวางให้เป็นระเบียบหยิบง่ายใช้สะดวก สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร และจัดวางตามระบบการทำงานโดยอาหารดิบเข้าทาง และอาหารปรุงสุกแล้วออกอีกทาง เพื่อป้องกันการปนเปื้อน เช่น โต๊ะวางอาหาร ชั้นวางของ ที่เก็บของแห้ง - สด ที่เก็บภาชนะอุปกรณ์ ภาชนะอุปกรณ์ต่าง ๆ เต้าและแก๊สหุงต้มหรือถ่าน อ่างล้างมือ อ่างล้างอาหารสด อ่างล้างภาชนะ ที่ตากภาชนะ เขียง ที่ทิ้งน้ำเสีย ถังขยะ

3.1.2 โรงอาหาร

- พื้น รวมทั้งโต๊ะและเก้าอี้ในโรงอาหารสะอาดไม่มีเศษอาหารหกหรือตกค้างเลอะเทอะ
- มีโต๊ะและเก้าอี้ในโรงอาหารสำหรับนั่งรับประทานอาหารพอเหมาะกับจำนวนนักเรียนและมีมาตรการการเว้นระยะห่าง หรือหากที่นั่งรับประทานมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ควรใช้วิธีการจัดการด้วยการรับประทานเป็นรอบ ต่างชั้นต่างเวลากัน หรือนั่งรับประทานอาหารในห้องเรียนกรณีไม่มีโรงอาหาร แต่มีการจัดระบบตามหลักสุขาภิบาลอาหาร
- มีอ่างล้างมือนักเรียนจำนวนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียนที่จะเข้ามารับประทานอาหารกลางวัน

3.2 บุคลากร

3.2.1 ครูอาหารกลางวัน ครูใหญ่มีการมอบหมายครูที่รับผิดชอบ

ครูอาหารกลางวันทำหน้าที่ เช่น

- 1) กำหนดเมนูอาหารร่วมกับครูเกษตร (ใช้ food-based menu หรือ Thai school lunch หรือ มาตรฐานอาหารกลางวันไทย) คำนวณปริมาณวัตถุดิบอาหารที่จะใช้ และจัดหาวัตถุดิบอาหารที่จะใช้ในการประกอบอาหารแต่ละวัน แหล่งของวัตถุดิบมาจาก โรงเรียน ชุมชน และ ตลาด
- 2) กำกับดูแลและควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบและการประกอบอาหารให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 3) กำกับดูแลให้มีการจัดบริการอาหารกลางวัน และอาหารเสริมนมให้แก่ักเรียนทุกคนทุกวันเรียน
- 4) กำกับดูแลโรงครัว-โรงอาหาร ในเรื่องของสุขาภิบาลอาหาร รวมทั้งดูแลแม่ครัวด้วย
- 5) จัดเวรนักเรียนลงมาช่วยงานที่โรงครัว-โรงอาหาร

3.2.2 นักเรียน

- เป็นผู้ช่วยครูอาหารกลางวัน/แม่ครัว โดยครูอาหารกลางวันจัดเวร
- มีการกำหนดหน้าที่ของนักเรียนอย่างชัดเจนว่า จะมีส่วนร่วมในกระบวนการประกอบอาหาร ขั้นตอนไหนบ้าง เช่น จัดเตรียมวัตถุดิบอาหาร จัดเตรียมอาหาร เสิร์ฟอาหาร กำกับดูแลนักเรียนล้างจาน ดูแลทำความสะอาดโรงครัว-โรงอาหาร และนักเรียนได้ปฏิบัติจริง

3.2.3 แม่บ้านผู้ปกครอง

- จัดเวรกันมาช่วยโรงเรียนประกอบอาหารกลางวัน

3.3 การบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริมนม

3.3.1 คุณภาพอาหารกลางวัน

- สัดส่วนของวัตถุดิบอาหารจากในโรงเรียน (เกษตร) และที่ซื้อจากตลาดเพิ่มเติมเป็นเท่าไร
- จัดอาหารกลางวันครบ 5 หมู่ ทุกวัน ประกอบด้วย ข้าว ผัก ไข่เนื้อสัตว์ ผลไม้ และน้ำมัน
- ปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ถูกต้อง มี cookbook (?)
- ใช้ผลิตภัณฑ์ปรุงรสเสริมไอโอดีน เช่น น้ำปลา ซอส ซีอิ๊ว ในการปรุงประกอบอาหารทุกครั้ง
- รายการอาหารที่ทำตรงกับในกระดานที่ติดไว้ในโรงอาหาร

3.3.2 การเสิร์ฟอาหารกลางวัน

- ปริมาณที่เพียงพอ ตักอาหารปริมาณเพียงพอต่อคน ได้แก่
  - ระดับชั้นอนุบาล ข้าว 2 ทัพพี ผัก 3 ช้อนกินข้าว เนื้อสัตว์หรือไข่ 1.5 ช้อนกินข้าว ผลไม้ 1 ส่วน
  - ระดับชั้นประถม ข้าว 2-3 ทัพพี ผัก 4 ช้อนกินข้าว เนื้อสัตว์หรือไข่ 2 ช้อนกินข้าว ผลไม้ 1 ส่วน
- ครูอาหารกลางวันกำหนดจุดเสิร์ฟอาหาร อุปกรณ์ที่จะใช้ ทั้งภาดาอาหาร ทัพพี ช้อนส้อมให้พร้อม และจัดจำนวนผู้ที่ตักอาหารให้เหมาะสม
- ระบบการตักอาหารมีความคล่องตัว จำนวนผู้ตักอาหารเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่รอรับบริการ ไม่เกิดการหยุดชะงักหรือรอคอยนาน
- ผู้ตักอาหารใช้อุปกรณ์อย่างเหมาะสมในการตักอาหาร ไม่ใช้มือหยิบจับอาหาร

3.3.3 การปฏิบัติตนของนักเรียนผู้มารับบริการ

- นักเรียนล้างมือให้สะอาดก่อนเข้าโรงอาหาร

- นักเรียนเข้าแถวรอรับอาหารอย่างเป็นระเบียบ
- เมื่อรับอาหารแล้ว นั่งตามที่กำหนด โดยมีการเว้นระยะห่างตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และไม่ใช่มีมือหยิบจับอาหาร รอจนกว่านักเรียนทุกคนนั่งเข้าที่เรียบร้อย และหัวหน้านักเรียนให้สัญญาณ จึงเริ่มรับประทานอาหารได้
- นักเรียนทุกคนนำแก้วน้ำประจำตัวมาใช้ดื่ม (และซอส้อม ?)
- นักเรียนรับประทานอาหารด้วยซอส้อมจนหมดถาด ไม่มีอาหารเหลือทิ้ง โดยมีครูเวร/นักเรียนเวร กำกับดูแล
- หากมีอาหารเหลือทิ้ง ครูมีวิธีการแก้ไขปัญหอย่างไร
- นักเรียนนำถาด/จาน ไปล้างและตากในพื้นที่ที่กำหนดอย่างถูกวิธี
- นักเรียนได้น้ำดื่มเสริมไอโอดีนอย่างน้อย 1 แก้วหลังรับประทานอาหาร

3.3.4 การจัดบริการอาหารเสริมนม

- กรณีเป็นนมผง
  - สถานที่เก็บนมผงเหมาะสม
  - วิธีการเก็บนมผงเหมาะสม
  - วิธีชงนมถูกต้องตามสูตร
  - นักเรียนดื่มนม (จืด) ด้วยแก้วตัวเองหมดแก้ว โดยมีครู/นักเรียนกำกับดูแล
  - หลังจากดื่มเสร็จ มีการจัดการแก้วที่ดื่มอย่างเหมาะสม
- กรณีเป็นนมกล่อง
  - สถานที่เก็บนมกล่องเหมาะสม
  - วิธีการเก็บนมกล่องเหมาะสม
  - นักเรียนทุกคนดื่มหมดทั้งกล่อง โดยมีครู/นักเรียนกำกับดูแล
  - หลังจากดื่มเสร็จ มีการจัดการขยะ (กล่องนมและหลอดดูด) อย่างเหมาะสม

ด้านที่ 4 การจัดการน้ำดื่มในโรงเรียน

- 4.1 มีการบริการน้ำดื่มสะอาด ปลอดภัยแก่นักเรียนอย่างเพียงพอ
  - จุดบริการ 1 ที่ (1 หัวก๊อก) ต่อ ผู้บริโภค 75 คน
- 4.2 มีผลการตรวจคุณภาพน้ำดื่มในโรงเรียนผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้กรมอนามัย (21 รายการ)
  - ผ่านทุกรายการและเป็นปัจจุบัน
- 4.3 มีการตรวจเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในโรงเรียนแบบภาคสนาม ด้วยชุดทดสอบโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำ (๑11)
  - เก็บตัวอย่างตรวจ ณ จุดบริการน้ำดื่มทุกจุด
- 4.4 มีจุดบริการน้ำดื่มเสริมไอโอดีน และให้นักเรียนได้ดื่มตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็นประจำทุกวัน (เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี วันละ 2 แก้ว เด็กอายุ 6-12 ปี วันละ 3 แก้ว)

ด้านที่ 5 การจัดบริการสุขภาพให้แก่นักเรียน

5.1 สถานที่ – ห้องพยาบาล

อาจเป็นห้อง 1 ห้องภายในอาคาร หรือเป็นอาคารพยาบาลแยกเป็นสัดส่วน หรือบางแห่งที่มีพื้นที่จำกัด อาจจัดแยกเป็นสัดส่วนเฉพาะภายในห้องพักรู ไม่ว่าจะในรูปแบบใด ควรมีลักษณะดังนี้

- อยู่ชั้นล่าง ไม่อยู่ในที่ลับตา เข้าถึงได้ง่าย
- พื้นที่โปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก
- สะอาดและเป็นระเบียบ
- มีเตียงพัก แยกชาย – หญิง โดยมีฉากกั้นหรือที่กั้นระหว่างเตียงชัดเจน
- มีที่ล้างมือในห้องพยาบาลหรือบริเวณใกล้เคียง
- มีการทำความสะอาดห้องพยาบาลเป็นประจำทุกวัน

5.2 บุคลากร

- ครูใหญ่มอบหมายให้ครูอนามัยหรือครูพยาบาลเป็นผู้รับผิดชอบหลัก
- ครูอนามัยอาจจัดเวรนักเรียนประจำวันมาเป็นผู้ช่วย และกำหนดหน้าที่ของนักเรียนอย่างชัดเจน
- นักเรียนสามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายภายใต้การกำกับของครูอนามัย

5.3 ยา เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ทางการแพทย์พื้นฐาน

- มีตู้เก็บยาและเวชภัณฑ์ที่สะอาด อยู่ในสภาพใช้งานได้
- มียา เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ทางการแพทย์อย่างเพียงพอและพร้อมใช้งาน ไม่หมดอายุ
- ยาและเวชภัณฑ์จัดเก็บเป็นหมวดหมู่ของยาอย่างถูกต้องตามหลักการจัดตู้ยา
- มีบัญชีคุมยาที่เป็นปัจจุบัน และมีการตรวจสอบเป็นประจำทุกภาคเรียน
- จัดทำป้ายชื่อแสดงชนิดของยา และชื่ออุปกรณ์ของใช้อย่างชัดเจน
- ทำป้ายชื่อตัวอักษรสีแดงที่ชั้นวางยา ว่า ยาใช้ภายนอก
- มีการทำความสะอาดเครื่องมืออุปกรณ์ของใช้ทุกสัปดาห์ เช่น ผ้าปูเตียง หมอน ผ้าห่ม เป็นต้น
- มีเครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดส่วนสูงที่ได้มาตรฐาน อยู่ในสภาพใช้งานได้

5.4 การให้บริการสุขภาพ

ครูอนามัยหรือครูพยาบาลให้บริการทางสุขภาพเบื้องต้นแก่เด็กนักเรียนและประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

- ปฐมพยาบาลเบื้องต้น และจ่ายยารักษาอาการเจ็บป่วยทั่วไปและฉุกเฉิน เช่นปวดหัว ตัวร้อน ท้องเสีย ให้แก่เด็กนักเรียนและประชาชนในพื้นที่
- เผื่อระวังทางโภชนาการด้วยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงนักเรียนทุกคน
  - 1) ครูอนามัยร่วมกับครูประจำชั้นดำเนินการให้กับนักเรียนทุกคน ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง
  - 2) ครูอนามัยมีความรู้และเข้าใจเรื่องเทคนิคการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง และสามารถชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงถูกต้อง
  - 3) ครูอนามัยมีความรู้และเข้าใจเรื่องการแปลผลภาวะโภชนาการและตัวชี้วัดที่ใช้ ใช้เกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเด็กอายุ 0-5 ปี และ 6-19 ปี ฉบับที่เป็นปัจจุบัน และแปลผลภาวะโภชนาการของนักเรียนได้ถูกต้อง <https://nutrition2.anamai.moph.go.th/th/kidgraph>
  - 4) เมื่อแปลผลแล้ว ครูอนามัยมีการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ครูประจำชั้น
  - 5) ครูอนามัยจัดทำรายชื่อเด็กนักเรียนที่มีปัญหาโภชนาการ ให้การแก้ไข และติดตามภาวะโภชนาการของเด็กนักเรียนทั้งที่โรงเรียนและติดตามเยี่ยมบ้าน โดยดำเนินการร่วมกับครูประจำชั้นและผู้ปกครองนักเรียน
- ตรวจคอกพอกปีละ 2 ครั้ง และกำกับดูแลการเตรียมน้ำดื่มเสริมไอโอดีนให้เพียงพอเป็นประจำทุกวัน
- คัดกรองภาวะสายตาสั้นผิดปกติ
- ประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อดำเนินการ

- 1) ตรวจหาหนองพยาธิ โดยช่วยเก็บอุจจาระของนักเรียนทุกชั้นเรียนส่งตรวจหาหนองพยาธิ ปีละ 1 ครั้ง
  - 2) ตรวจสอบสุขภาพปากและฟันให้นักเรียน
  - 3) ตรวจสอบสุขภาพประจำปีแก่นักเรียน
- ดำเนินการแก้ปัญหาหนองพยาธิ โดยแจกจ่ายยาให้นักเรียนที่ตรวจพบพยาธิตามชนิดหนองพยาธิที่ตรวจพบ และป้องกันโดยออกเยี่ยมบ้านเพื่อให้ความรู้ด้านสุขลักษณะแก่ครอบครัวที่บ้าน กำกับติดตามร่วมกับครูประจำชั้นในการพัฒนาสุขนิสัยส่วนบุคคลที่เหมาะสม
  - ดูแลเรื่องความสะอาดของร่างกายร่วมกับครูประจำชั้น เช่น ตรวจสอบความสะอาดของเสื้อผ้า ร่างกาย เล็บ ตรวจดูโรคผิวหนัง หิดเหา
  - ตรวจวินิจฉัยและให้การรักษาเบื้องต้นโรคมะลาเรีย (เฉพาะพื้นที่)

5.5 การจัดทำสถิติการเจ็บป่วย

- มีข้อมูลบันทึกการใช้บริการห้องพยาบาลเป็นปัจจุบัน
- มีข้อมูลรายงานการเจ็บป่วยของนักเรียน ย้อนหลัง 3 ปี
- มีการวางแผนและแก้ไขปัญหาการเจ็บป่วยของนักเรียนเพื่อลดปัญหาการเจ็บป่วยของนักเรียน

ด้านที่ 6 การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในโรงเรียน

6.1 มีการจัดสิ่งแวดล้อมบริเวณโรงเรียนอย่างเหมาะสม

- บรรยากาศโดยรอบโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย
- มีที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นระเบียบ สวยงาม ไม่อยู่ในจุดลับตา
- มีขอบเขตบริเวณโรงเรียน เช่น รั้ว แนวต้นไม้
- มีการตรวจสอบ และกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและสัตว์พาหะนำโรค เช่น ยุงลาย หนู แมลงวัน แมลงสาบ เป็นต้น

6.2 มีการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างเหมาะสม

- อุปกรณ์/เครื่องเล่น เหมาะสมกับวัย มั่นคงแข็งแรง และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ
- สนามกีฬา สนามเด็กเล่น จัดเป็นสัดส่วน มีความปลอดภัย และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ
- ไม่มีจุดเสี่ยง/หรือมีการจัดการที่ปลอดภัย (การป้องกัน ตรวจสอบบริเวณจุดเสี่ยง เช่น แหล่งน้ำ บ่อน้ำ สระน้ำ โดยการล้อมรั้ว ติดป้ายเตือน อุปกรณ์ป้องกันและช่วยเด็กตกน้ำ ฯลฯ)
- มีการจัดระเบียบจราจรภายในโรงเรียนและมีมาตรการความปลอดภัยในการเดินทางมาโรงเรียน
- มีปฏิทินกำหนดวันเวลาการตรวจสอบ ผู้รับผิดชอบการตรวจสอบ และมีสมุดบันทึกผลการตรวจสอบ
- มีการตรวจสอบตามปฏิทิน และการแก้ไขจุดบกพร่องที่พบ

6.3 มีการจัดการสิ่งแวดล้อมในอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องสมุดอย่างเหมาะสม

- ห้องเรียนทุกห้อง ห้องสมุด และห้องอื่น ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนมีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอและเหมาะสม
- มีระบบความปลอดภัยในอาคาร เช่น มีการจัดระเบียบการขึ้น-ลง มีการตรวจสอบและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า ระบบป้องกันอัคคีภัยในโรงเรียน

- เครื่องมือและอุปกรณ์การศึกษา เช่น ทีวี ดาวเทียม คอมพิวเตอร์ ภายในห้องเรียน จัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ สะดวกในการใช้งาน สะอาดไม่มีฝุ่นเปื้อนและอยู่ในสภาพใช้งานได้
- ถังขยะ อุปกรณ์ทำความสะอาดมีเพียงพอ พร้อมใช้งาน
- จัดเวรนักเรียนทำความสะอาดและจัดวางวัสดุ/อุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ชั้นหนังสือ เป็นระเบียบเหมาะสม และปลอดภัย ทั้งในห้องเรียน ห้องสมุด ห้องอื่น ๆ (เช่น ห้องคอมพิวเตอร์) และนักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้องครบถ้วนตามที่กำหนด

6.4 มีการจัดการห้องส้วมและอ่างล้างมือ ที่เหมาะสม เพียงพอ พร้อมใช้งาน

- ห้องส้วมมีความสะอาด (ไม่มีกลิ่นเหม็น) เพียงพอ การระบายอากาศดี แสงสว่างเหมาะสม
- สุขภัณฑ์/อ่างล้างมือมีความสะอาด สภาพดี (ไม่ชำรุด) มีสบู่ล้างมือ
- มีน้ำใช้สะอาด เพียงพอ มีภาชนะเก็บกักน้ำและชั้นน้ำสะอาด หรือมีสายฉีดชำระ หรือกระดาษชำระ เพียงพอ
- มีถังขยะสะอาด มีฝาปิด อยู่ในสภาพดี ไม่รั่วซึม ตั้งอยู่บริเวณอ่างล้างมือ
- มีห้องส้วมแยก ชาย-หญิง โดยมีป้ายหรือสัญลักษณ์ที่ชัดเจน
- มีการทำความสะอาด และระบบการควบคุมตรวจตราอย่างสม่ำเสมอ
- สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูลและถังเก็บกัก ไม่รั่ว แตก หรือชำรุด และมีการกำจัดอย่างถูกสุขาภิบาล

6.5 มีการจัดการขยะที่เหมาะสม

- มีภาชนะรองรับขยะที่สะอาด สภาพดี มีฝาปิด ไม่รั่วซึม เพียงพอ
- มีการแยกถังขยะตามประเภท (อย่างน้อย 3 ประเภท เช่น ถังขยะรีไซเคิล ถังขยะทั่วไป และถังขยะเศษอาหาร)
- มีการลดการเกิดขยะ และการคัดแยกขยะ
- มีการทำความสะอาดและจัดเก็บขยะออกจากอาคารทุกวัน ไม่มีขยะเกลื่อนกลาดในบริเวณโรงเรียน
- มีที่พักรวมขยะที่มีมิดชิด มีการนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี มีการดูแลให้สะอาดอยู่เสมอ

6.6 มีการจัดการสถานที่แปร่งพื้นที่เหมาะสม เพียงพอ พร้อมใช้งาน

- มีก๊อกน้ำสะอาดและอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี
- ที่แปร่งพื้นที่มีความเพียงพอ (พิจารณา 1 หัวก๊อก : เด็ก 5 คน)
- มีขนาดเหมาะสมกับวัย (สำหรับเด็กประถมมีความสูง 60 ซม.)
- มีรางระบายน้ำ สภาพดี ไม่มีน้ำท่วมขัง ไม่รั่ว ไม่อุดตัน
- สถานที่เก็บแปร่งสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ สะอาด ถูกสุขลักษณะ
- นักเรียนทุกคนแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันทุกวันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์

ด้านที่ 7 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

7.1 การจัดการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียน

- มีแผนการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรด้านสุขภาพอนามัย
- มีการจัดการเรียนการสอนที่สอนหรือบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ
- มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

7.2 การผลิต การใช้ การพัฒนาสื่อ/เทคโนโลยี

- มีการจัดหาหรือผลิตสื่อ/เทคโนโลยีด้านสุขภาพอนามัย
- มีการนำสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้านสุขภาพอนามัย

7.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือช่องทางสื่อสารความรู้ด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียน

- มีการประชาสัมพันธ์/รณรงค์
- มีการจัดนิทรรศการ บอร์ด แผ่นพับ โปสเตอร์ ให้ความรู้
- มีจัดรายการเสียงตามสาย
- มีจัดกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพในโรงเรียน

ด้านที่ 8 คุณภาพของนักเรียน

8.1 มีภาวะโภชนาการของนักเรียนผ่านเกณฑ์

- นักเรียนปฐมวัยมีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ไม่เกินร้อยละ 5
- นักเรียนมีภาวะเตี้ย ไม่เกินร้อยละ 5
- นักเรียนมีภาวะผอม ไม่เกินร้อยละ 5
- นักเรียนมีภาวะเริ่มอ้วนและอ้วน ไม่เกินร้อยละ 10

8.2 มีภาวะสุขภาพของนักเรียนผ่านเกณฑ์

- นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายผ่านเกณฑ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- นักเรียนประถมศึกษามีอัตราคอพอกไม่เกินร้อยละ 5
- นักเรียนมีอัตราการป่วยด้วยโรคไข้มาลาเรียลดลงหรือไม่พบผู้ป่วย
- นักเรียนมีอัตราความชุกของโรคหอนอนพยาธิลดลง
- นักเรียนไม่มีฟันผุ อุด และถอน (Caries Free)
- นักเรียนไม่มีเห็บกิ้งกักเสบ
- นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก โดยบุคลากรสาธารณสุขอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
- นักเรียนปลอดภัย
- นักเรียนไม่มีอาการเป็นทิด
- นักเรียนที่ตรวจคัดกรองพบสายตาคิดปกติทุกราย ได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งต่อการรักษา
- นักเรียนที่มีการได้ยินผิดปกติทุกราย ได้รับการส่งต่อการรักษา
- นักเรียนทุกรายได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กตามกำหนด

8.3 มีพฤติกรรมการสุขภาพที่เหมาะสม

- นักเรียนมีการบริโภคอาหารที่พึงประสงค์ตามหลักโภชนาการ
- นักเรียนมีสุขนิสัยที่พึงปฏิบัติตามหลักสุขาภิบาลอาหาร

8.4 มีความรู้ความเข้าใจอย่างเหมาะสม

- สุขบัญญัติ
- โภชนบัญญัติ
- สุขาภิบาลอาหารและสิ่งแวดล้อม
- การออกกำลังกายและการกีฬาที่เหมาะสม
- สุขภาวะทางจิต

- โรคโภชนาการ เช่น โรคขาดโปรตีนและพลังงาน โรคขาดสารไอโอดีน โรคขาดวิตามินเอ โรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก โรคอ้วน เป็นต้น
- โรคติดต่อที่สำคัญในท้องถิ่น เช่น โรคมาลาเรีย โรคหนองพยาธิ เป็นต้น

ด้านที่ 9 การบริหารจัดการ

9.1 มีการบริหารงานด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียน

- มีการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการด้านส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน
- มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน
- มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน
- มีการจัดระบบติดตาม ประเมินผล และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

9.2 มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

- ครูผู้สอนและบุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง
- มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีหรือนวัตกรรมจากการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 10 การขยายสู่ชุมชน

10.1 การนำประสบการณ์ด้านสุขภาพไปขยายสู่ครัวเรือนและชุมชน

เช่น การรณรงค์จัดบ้านเรือนให้สะอาด

คำแนะนำในการคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่น
ด้านกิจกรรมเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
ภายใต้โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สถานศึกษาในโครงการตามพระราชดำริมีการดำเนินกิจกรรมเกษตรเพื่ออาหารกลางวันทุกแห่ง แต่ลักษณะการดำเนินงานอาจแตกต่างกัน เราสามารถแบ่งประเภทของสถานศึกษาได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. โรงเรียนในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล เช่น รร. ตชด. ทุกโรง และ รร. สพฐ. ที่มีที่ตั้งอยู่ในชนบท ประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบของโรงเรียนดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำเกษตร แต่ก็ยังมีอีกหลาย ๆ พื้นที่ที่ยังคงประสบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร ดังนั้นเป้าหมายหลักของการเกษตรในโรงเรียนจึงมุ่งไปที่การผลิตให้ได้ผลผลิตอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดปีเพื่อนำผลผลิตไปเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันของโรงเรียนทุกวันเรียน และเป้าหมายรองลงมาหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผลพลอยได้ก็คือความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการเกษตรที่จะติดตัวนักเรียน และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคตได้

2. โรงเรียนในเขตเมืองหรือชานเมือง เช่น รร. กทม. ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากครอบครัวเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้สะดวก เช่นตลาดสด ร้านสะดวกซื้อ supermarket ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงมีเป้าหมายหลักคือเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังเป็นการฝึกทักษะทางวิชาชีพเกษตรให้แก่ นักเรียนด้วย

ดังนั้นคำแนะนำในการคัดเลือกสถานศึกษานี้จะยึดหยุ่นตามสภาพพื้นที่และบริบทของชุมชนที่สถานศึกษานั้น ๆ ตั้งอยู่ แต่ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาลักษณะใดก็ตาม การดำเนินกิจกรรมเกษตรเพื่ออาหารกลางวันควรครอบคลุมกิจกรรมทุกขั้นตอนตลอดระบบการผลิตอาหาร ได้แก่ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยวผลผลิต การแปรรูป การจำหน่ายและการกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภค โดยเน้นการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้ผลผลิตที่หลากหลาย มีความต่อเนื่อง และสม่ำเสมอตลอดปี

ในการคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นด้านกิจกรรมเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จะพิจารณาในองค์ประกอบ 8 ด้านดังนี้

- ด้านที่ 1 สถานที่ / พื้นที่ดำเนินการ และเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร
- ด้านที่ 2 การบริหารจัดการ
- ด้านที่ 3 กระบวนการผลิต
- ด้านที่ 4 การแปรรูปผลผลิต
- ด้านที่ 5 การจัดการเรียนรู้

ด้านที่ 6 ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรม

ด้านที่ 7 การพึ่งตนเองและความยั่งยืนของกิจกรรม

ด้านที่ 8 การขยายผลสู่ชุมชนและการให้บริการความรู้

โดยในแต่ละด้าน มีประเด็นที่ควรนำไปพิจารณา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านที่ 1 สถานที่ / พื้นที่ดำเนินการ และเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร

พื้นที่การเกษตรในโรงเรียน นอกจากจะเป็นแหล่งผลิตอาหารสำหรับโรงเรียนและชุมชนแล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กนักเรียน ดังนั้นจึงควรมีการจัดการพื้นที่เกษตรอย่างเหมาะสม

1.1 การจัดการพื้นที่

- มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม อยู่ในบริเวณที่เข้าถึงได้สะดวก แต่ขณะเดียวกันก็ไม่รบกวนหรือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนและการพัฒนาของนักเรียน เช่น แปลงผักควรอยู่ใกล้อาคารเรียน เพื่อสะดวกแก่เด็กนักเรียนที่จะดูแล ในขณะที่โรงเรือน/คอกสัตว์ ควรอยู่ห่างจากอาคารเรียน เพื่อไม่ให้กลิ่นหรือเสียงรบกวน และล่อมรั้วหรือมีที่กั้นเป็นสัดส่วน ปลอดภัยต่อการปฏิบัติงานของนักเรียน
- มีแผนผังแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ (ประยุกต์หลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่) และจัดวางตำแหน่งขององค์ประกอบต่าง ๆ เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นสัดส่วน และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานและอนามัยสิ่งแวดล้อม
- องค์ประกอบที่ควรมีในพื้นที่การเกษตร ได้แก่ พื้นที่ปลูกพืชผัก ปลูกไม้ผล บ่อน้ำหรือแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ระบบรดน้ำในแปลงผัก (เช่นมีที่พักน้ำ ก๊อกน้ำ เป็นต้น) โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ บ่อปลา ที่ทำปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอื่น ๆ และที่เก็บเครื่องมือการเกษตร

1.2 การจัดการสภาพแวดล้อมตามหลักอนามัยสิ่งแวดล้อม

- พื้นที่การเกษตรในภาพรวม
  - 1) สะอาด เป็นระเบียบ มีเส้นทางเดินเหมาะสม ไม่รก ปลอดภัย และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานและอนามัยสิ่งแวดล้อม
  - 2) จัดเวรนักเรียนดูแลรักษาความสะอาดเป็นประจำ และนักเรียนได้ปฏิบัติตามกำหนดเวลา
- แปลงพืชผัก ที่ปลูกผักประเภทต่าง ๆ (เช่น กระถาง กระบะ) ที่ปลูกไม้ผล
  - 1) มีขนาด จำนวน และการจัดวางเหมาะสมกับพื้นที่
  - 2) มีป้ายแสดงข้อมูล
  - 3) มีการจัดเวรนักเรียนดูแลไม่ให้รก ทั้งในแปลงและบริเวณโดยรอบแปลงเป็นประจำ และนักเรียนได้ปฏิบัติตามกำหนดเวลา
- โรงเรือน/คอกเลี้ยงสัตว์
  - 1) สภาพแข็งแรงปลอดภัย สามารถป้องกันลม ฝน อันตรายกับสัตว์ที่เลี้ยงได้
  - 2) มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง ไม่เลี้ยงสัตว์แออัดจนเกินไป
  - 3) มีการระบายอากาศดี แสงสว่างเหมาะสม

- 4) โรงเรือนสัตว์ปีกปิดมิดชิดด้วยตาข่าย ป้องกันสัตว์พาหะนำโรค และมีพื้นที่สำหรับแยกสัตว์ป่วย
  - 5) มีระบบการป้องกันโรค เช่น มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ ก่อนเข้าโรงเรือน และเปลี่ยนทุกวัน
  - 6) มีป้ายแสดงข้อมูล
  - 7) มีการจัดเวรนักเรียนดูแลรักษาความสะอาดภายในโรงเรือน/คอกเลี้ยงสัตว์และบริเวณโดยรอบโรงเรือน/คอกเลี้ยงสัตว์เป็นประจำ และนักเรียนได้ปฏิบัติตามกำหนดเวลา
- บ่อเลี้ยงปลา /กบ อื่น ๆ
    - 1) สภาพบ่อแข็งแรง มีความปลอดภัย
    - 2) มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง ไม่เลี้ยงสัตว์แออัดจนเกินไป
    - 3) มีระบบการป้องกันโรค ที่เหมาะสม
    - 4) มีป้ายแสดงข้อมูล
    - 5) มีการจัดเวรนักเรียนดูแลรักษาความสะอาดภายในบ่อและบริเวณโดยรอบบ่อเป็นประจำ และนักเรียนปฏิบัติได้ตามกำหนดเวลา

1.3 เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร (ทั้งการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์)

- 1) มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนเด็กนักเรียนและเหมาะสมกับวัยและกำลังของเด็กนักเรียน ส่วนวัสดุอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงสัตว์ ก็ต้องมีจำนวนเหมาะสมเพียงพอกับจำนวนสัตว์เลี้ยงด้วย
- 2) นักเรียนทำความสะอาดทุกครั้งหลังใช้งานเสร็จ ไม่มีคราบดิน มูลสัตว์ติด และเก็บเข้าที่หลังทำความสะอาดเสร็จ
- 3) นักเรียนจัดเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ทุกชิ้นไว้ในที่ที่กำหนดอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยพร้อมใช้งาน และสะดวกต่อการหยิบใช้ (หยิบง่าย หายก็รู้) และมีการแยกอุปกรณ์ของมีคมไว้ต่างหากไม่ปะปนกับของอื่น ๆ เช่น มีด และอุปกรณ์ที่มีคมอื่น ๆ จัดเก็บไว้ชั้นบนสุด เด็กเล็กไม่สามารถหยิบถึง จะมีเฉพาะเด็กนักเรียนชั้นโต เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6
- 4) นักเรียนดูแลทำความสะอาดห้องเก็บอุปกรณ์การเกษตรเป็นครั้งคราว

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการ

2.1 บุคลากร

ด้วยกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียนมีหลายกิจกรรม ดังนั้นอาจมีครูผู้รับผิดชอบหลายคน จึงต้องมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ครูทุกคนที่รับผิดชอบมีหน้าที่ดังนี้

- 1) วางแผนการผลิตร่วมกับครูอาหารกลางวัน
- 2) แบ่งกลุ่มนักเรียนตามกิจกรรมการผลิต กำกับดูแล ช่วยแก้ไขปัญหา ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการผลิตอาหารในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง แม้ในช่วงโรงเรียนปิด ก็สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม
- 3) จัดการเรียนรู้และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ขณะปฏิบัติงานในพื้นที่การเกษตร

8) การทำนาปลูกข้าว

สำหรับโรงเรียนในเขตเมืองหรือชานเมือง ที่มีพื้นที่จำกัดและตั้งอยู่ในเขตชุมชน สามารถดำเนินกิจกรรมเฉพาะบางส่วนที่เหมาะสมกับพื้นที่และชุมชนโดยรอบ

3.1 การปลูกพืชผักและไม้ผล

พืชผักที่ปลูกต้องมีความหลากหลาย และมีการปลูกแบบหมุนเวียนกัน โดยใช้วงจรชีวิตของพืชผักมาช่วยในการกำหนดวันผลิต และวันที่เก็บเกี่ยวด้วย ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้

3.1.1 ประเภทพืชผักที่ควรมี

- พืชผักตามฤดูกาล
- ผักกินใบต่างๆ
- ผักอายุยาว
- ผักเถาเครือ
- ผักเครื่องปรุง
- การเพาะเห็ด
- การปลูกถั่วงอกจากถั้วเขียว (เมล็ดงอก)

3.1.2 ประเภทไม้ผลที่ต้องมี

- กล้าย
- มะละกอ
- ไม้ผลชนิดอื่น ๆ เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ให้ผลผลิตตามฤดูกาลและ/หรือตลอดปี

3.1.3 ใช้วิธีปลูกหลายวิธี มีความเหมาะสมตามสภาพของพื้นที่

- ปลูกในแปลงยกขอบ
- ปลูกในแคร่ที่ยกสูงจากพื้น
- ปลูกในแนวตั้ง
- ปลูกใส่ภาชนะ กระจ่าง
- ปลูกพืชไร่ดิน (การปลูกพืชแบบไฮโดรโปนิคส์)
- ปลูกไม้ผลตามแนวรั้วหรืออาคารเรียน

3.1.4 มีการผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมี โดยควรมีกิจกรรมต่อไปนี้

- 1) การปรับปรุงบำรุงดิน
  - การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก
  - การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ
  - การใช้ไส้เดือน
  - ..... อื่นๆ .....
- 2) การป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืช
  - การใช้แผ่นกาวดักแมลง

- การใช้เชื้อราไตรโคเดอมา
- การใช้เชื้อราบิวเวอร์เรีย
- การใช้สมุนไพร
- ..... อื่นๆ .....

3.1.5 มีการผลิตที่อนุรักษ์ดินและน้ำ ด้วยวิธีการต่อไปนี้

- การปลูกพืชคลุมดิน
- การปลูกพืชบำรุงดิน
- การปลูกหญ้าแฝก
- การปลูกพืชตามแนวระดับ
- การปลูกพืชหมุนเวียน
- การทำคันดินชั้นบันได
- ..... อื่นๆ .....

3.1.6 มีกลุ่มนักเรียนที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานร่วมกันโดยใช้หลักการสหกรณ์

1) มีการประชุมกลุ่มเป็นประจำ เช่น ทุกสัปดาห์ และมีการจัดบันทึกการประชุมด้วยทุกครั้ง โดยการประชุมครั้งแรกของปีการศึกษา ควรครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

- แนะนำสมาชิกกลุ่ม เลือกประธานกลุ่ม
- รายงานสถานะของกองทุน
- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผน-เป้าหมาย-ปฏิทินการผลิต
- จัดหาปัจจัยการผลิต-การใช้เงินกองทุน
- แบ่งงานและกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน

2) มีตารางเวรประจำวันปฏิบัติงาน เพื่อดูแลบำรุงรักษา

3) นักเรียนเขียนบันทึกประจำวันการปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

4) นักเรียนลงบันทึกชนิดและปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ และการนำผลผลิตไปใช้ทุกวัน แม้จะไม่มีผลผลิตก็ควรบันทึกว่า ไม่มีผลผลิตในวันนั้น

5) นักเรียนทำบัญชีกองทุน รายรับ-รายจ่ายได้ถูกต้อง

6) มีการหมุนเวียนกลุ่มนักเรียนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติทุกกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียน

3.1.7 ครูผู้รับผิดชอบตรวจสอบการปฏิบัติของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับกับนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และ/หรือวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียน

3.2 การผลิตด้านปศุสัตว์

การผลิตด้านปศุสัตว์ก็เช่นกัน ควรมีความหลากหลาย กิจกรรมที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้มีดังนี้

3.2.1 ประเภทของสัตว์ที่เลี้ยง ควรมี

- ไก่ไข่
- ไก่พื้นเมือง

- เปิด
- อื่น ๆ .....

3.2.2 อาหารสัตว์ที่ใช้

- อาหารสำเร็จรูป ควรเลือกที่มีคุณภาพ และใช้ในปริมาณที่เหมาะสมกับชนิดสัตว์เลี้ยง พิจารณาต้นทุนอาหารที่เลือกใช้ด้วย
- อาหารผลิตเอง ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น หรือผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์ใช้เอง ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก
- จัดเก็บอาหารสัตว์ วัตถุดิบอาหารสัตว์ เป็นระเบียบและเหมาะสม

3.2.3 ยาและเวชภัณฑ์ที่ใช้

- มีโปรแกรมทำวัคซีนป้องกันโรคและถ่ายพยาธิสัตว์ และดำเนินการตามโปรแกรมอย่างสม่ำเสมอ
- จัดเก็บยาและเวชภัณฑ์เป็นระเบียบและเหมาะสม
- มีทะเบียนยาและเวชภัณฑ์ที่เป็นปัจจุบัน

3.2.4 มีการจัดการฟาร์มที่ดีตามระบบ GFM (Good Farming Management) เช่น

- 1) ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง
- 2) มีการพักเล้า/โรงเรือนก่อนการเลี้ยงรุ่นต่อไป
- 3) โรงเรือนสัตว์ปีกปิดมิดชิดด้วยตาข่าย ป้องกันสัตว์พาหะนำโรค และมีพื้นที่สำหรับแยกสัตว์ป่วย
- 4) มีการทำลายซากสัตว์ถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 5) มีการบริหารจัดการของเสียจากกิจกรรมปศุสัตว์อย่างเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรือนและชุมชน ได้แก่
  - มีการนำมูลสัตว์ไปใช้ประโยชน์ในโรงเรือนอย่างเหมาะสม เช่น ทำปุ๋ย ผลิตแก๊สชีวภาพ เป็นอาหารสัตว์
  - วัสดุหรือสิ่งที่เหลือใช้ เช่น กระจสบใส่อาหาร อาจนำไปใช้ในการปลูกพืชผัก (reuse) หรือขุดยา ก็มีวิธีกำจัดอย่างถูกวิธี
  - มีเทคนิคหรือวิธีการเหมาะสมในการจัดการกับของเสียที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงสัตว์

3.2.5 มีกลุ่มนักเรียนที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานร่วมกันโดยใช้หลักการสหกรณ์

- 1) มีการประชุมกลุ่มเป็นประจำ เช่น ทุกสัปดาห์ และมีการจดบันทึกการประชุมด้วยทุกครั้ง โดยการประชุมครั้งแรกของปีการศึกษา ควรครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้
  - แนะนำสมาชิกกลุ่ม เลือกประธานกลุ่ม
  - รายงานสถานะของกองทุน
  - ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผน-เป้าหมาย-ปฏิทินการผลิต
  - จัดหาปัจจัยการผลิต-การเงินกองทุน
  - แบ่งงานและกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน
- 2) มีตารางเวรประจำวันปฏิบัติงาน เพื่อดูแลบำรุงรักษา

- 3) เวนประจำวันลงบันทึกลงในสมุดบันทึกการเลี้ยงสัตว์ประจำวัน ระบุ การให้อาหาร (เช่น เวลา ปริมาณอาหารที่ให้) น้ำหนักของสัตว์ สุขภาพของสัตว์ มีสัตว์ป่วยหรือไม่ และการรักษาสัตว์ป่วยทำอะไร
- 4) นักเรียนลงบันทึกปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ และการนำผลผลิตไปใช้ทุกวัน แม้จะไม่มี การเก็บเกี่ยว ก็ต้องลงบันทึกว่า ไม่มีผลผลิตในวันนั้น
- 5) นักเรียนเขียนบันทึกประจำวันการปฏิบัติงานได้ถูกต้อง
- 6) นักเรียนทำบัญชีกองทุน รายรับ-รายจ่ายได้ถูกต้อง
- 7) มีการหมุนเวียนกลุ่มนักเรียนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติทุกกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียน

3.2.6 ครูผู้รับผิดชอบตรวจสอบการปฏิบัติของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับกับนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และ/หรือวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียน

3.2.7 ครูและนักเรียนสามารถคัดเลือกพันธุ์สัตว์ที่มีลักษณะดีไว้ทดแทน หรือสามารถขยายพันธุ์สัตว์เพื่อไว้ใช้ และแจกจ่ายหรือจำหน่ายให้ชุมชนต่อไปได้

3.3 การผลิตด้านประมง

การผลิตด้านประมง สามารถทำได้หลายวิธีขึ้นกับสภาพพื้นที่ กิจกรรมที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้

มีดังนี้

3.3.1 ประเภทของประมง เกือบทุกโรงเรียนจะมีการเลี้ยงปลา ปลาที่เลี้ยงก็มีหลายชนิด เช่น

- ปลากินพืช เช่น ปลานิล ปลาไน ปลาดุก เป็นต้น
- ปลากินเนื้อ เช่น ปลาดุก เป็นต้น

นอกจากนี้บางสถานศึกษายังมีการเลี้ยงกบ เป็นต้น

3.3.2 วิธีการเลี้ยง

- บ่อดิน
- บ่อซีเมนต์
- กระชัง

3.3.3 อาหารสัตว์น้ำที่ใช้

- อาหารสำเร็จรูป ควรเลือกที่มีคุณภาพ และใช้ในปริมาณที่เหมาะสม พิจารณาดันทุนอาหารที่เลือกใช้ด้วย
- อาหารผลิตเอง ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น หรือผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์น้ำใช้เอง ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก
- จัดเก็บอาหารสัตว์น้ำ วัตถุดิบอาหารสัตว์น้ำ เป็นระเบียบและเหมาะสม

3.3.4 มีการจัดการฟาร์มที่ดีตามระบบ GAP (Good Aquaculture Practice) เช่น

- 1) บ่อเลี้ยงปลาต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำสะอาด หรือสามารถนำน้ำสะอาดมาใช้ได้สะดวก อยู่ห่างจากแหล่งมลพิษและการชะล้างของสารเคมี
- 2) มีระบบถ่ายเทน้ำและจัดการน้ำเสียที่ดี

- 3) มีการดูแลสุขภาพพื้นที่ให้สะอาดถูกสุขลักษณะ เช่น ถางหญ้า เก็บขยะ จัดถุงอาหารที่ใช้แล้วและยังไม่ได้ใช้ให้เป็นระเบียบ
  - 4) ทำความสะอาดบ่อเลี้ยงปลาและอุปกรณ์การเลี้ยงตามวงรอบ
  - 5) ทำความสะอาดวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือทั้งก่อนและหลังการใช้งาน และจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ เช่น สวิง ถังน้ำ อวน
  - 6) จัดเก็บปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยชีวภาพ เกลือ ยาป้องกันและรักษาโรค วิตามินเกลือแร่ อาหารเสริม อาหารสำเร็จรูป เป็นต้น ไว้ในที่ที่เหมาะสม สะอาดและเป็นระเบียบ
- 3.3.5 มีกลุ่มนักเรียนที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานร่วมกันโดยใช้หลักการสหกรณ์
- 1) มีการประชุมกลุ่มเป็นประจำ เช่น ทุกสัปดาห์ และมีการจดบันทึกการประชุมด้วยทุกครั้ง โดยการประชุมครั้งแรกของปีการศึกษา ควรครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้
    - แนะนำสมาชิกกลุ่ม เลือกประธานกลุ่ม
    - รายงานสถานะของกองทุน
    - ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผน-เป้าหมาย-ปฏิทินการผลิต
    - จัดหาปัจจัยการผลิต-การใช้เงินกองทุน
    - แบ่งงานและกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน
  - 2) มีตารางประจำวันปฏิบัติงาน เพื่อดูแลการเจริญเติบโตของปลา ทำความสะอาดบริเวณโดยรอบสม่ำเสมอ
  - 3) มีตารางตรวจเช็คคุณภาพน้ำ การเปลี่ยนระบบน้ำ นักเรียนสามารถตรวจสอบสภาพของน้ำได้ และสามารถเปลี่ยนน้ำได้
  - 4) เวิร์ประจำวันลงบันทึกลงในสมุดบันทึกการเลี้ยงปลาประจำวัน ระบุ การให้อาหาร (เช่น เวลา ปริมาณอาหารที่ให้) สุขภาพของปลา มีปลาป่วยหรือไม่ และการรักษาทำอย่างไร
  - 5) นักเรียนลงบันทึกปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ และการนำผลผลิตไปใช้ทุกวัน แม้จะไม่มีการเก็บเกี่ยว ก็ต้องลงบันทึกว่า ไม่มีผลผลิตในวันนั้น
  - 6) นักเรียนเขียนบันทึกประจำวันการปฏิบัติงานได้ถูกต้อง
  - 7) นักเรียนทำบัญชีกองทุน รายรับ-รายจ่ายได้ถูกต้อง
  - 8) มีการหมุนเวียนกลุ่มนักเรียนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติทุกกิจกรรมการเกษตรในโรงเรียน
- 3.3.6 ครูผู้รับผิดชอบตรวจสอบการปฏิบัติของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับกับนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และ/หรือวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียน
- 3.3.7 ครูและนักเรียนสามารถขยายพันธุ์ปลาเพื่อไว้ใช้ และแจกจ่ายหรือจำหน่ายให้ชุมชนต่อไปได้

ด้านที่ 4 การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

เมื่อมีผลผลิตทางการเกษตรบางอย่างในปริมาณมาก เช่น ปลาตาก ไข่ไก่ ผักกาด กล้วยน้ำว่า เป็นต้น อาจส่งโรงครัวเพื่อประกอบอาหารกลางวันไม่หมดในวันเดียว สถานศึกษาจึงต้องจัดการเพื่อป้องกันการสูญเสียจากการ

ที่อาหารสดอาจจะเสีย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมเรื่องการแปรรูปและถนอมอาหารขึ้น นอกจากนี้อาจทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ที่บริโภคได้นานขึ้น เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต และอาจเป็นรายได้เสริมไปด้วย

วิธีดำเนินกิจกรรมเรื่องการแปรรูปและถนอมอาหาร อาจมีในลักษณะดังนี้

- 1) จัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดเป็นหน่วยกิตอยู่ในหลักสูตร มีการกำหนดชั่วโมงเรียน กำหนดตารางเรียน และมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วย
วิธีนี้ ครูต้องมีการจัดทำแผนการเรียนรู้แต่ละชั่วโมง จัดทำสื่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครอบคลุมหัวข้อที่จำเป็นต้องเรียนรู้ เช่น ทำความรู้จักกับวัตถุดิบอาหารที่จะใช้ กระบวนการที่ทำให้วัตถุดิบเกิดการเน่าเสีย เทคนิคที่ใช้ในการแปรรูป/ถนอมอาหารและกลไกที่เกิดขึ้น เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ ข้อปฏิบัติในห้องปฏิบัติการแปรรูปอาหารตามมาตรฐานการผลิตขั้นต้น เรื่องของบรรจุภัณฑ์ และการทำบัญชี
- 2) จัดเป็นกิจกรรมมอบหมายเป็นครั้งคราว เป็นระยะเวลาสั้น ๆ เช่น 2-3 ชั่วโมง หรือ 1 วัน การประเมินผลส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการประเมินความพึงพอใจมากกว่าผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน (นักเรียนสามารถอธิบายขั้นตอนและลงมือทำได้ด้วยตนเอง)

ด้านที่ 5 การจัดการเรียนรู้

การดำเนินกิจกรรมเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนเป็นเสมือนระบบการผลิตอาหารอย่างย่อ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรครอบคลุมกิจกรรมทุกขั้นตอนตลอด ได้แก่ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยว ผลผลิต การแปรรูป การจำหน่ายและการกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภค เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ นั้นอยู่ในขั้นตอนใดของระบบการผลิตอาหารจนไปถึงการบริโภค

การจัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินการใน 2 ลักษณะดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการเกษตร ครูเกษตรและครูประจำชั้นร่วมกันจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้ที่เน้นภาคปฏิบัติ กำหนดชั่วโมงที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วย ทุกครั้งที่นักเรียนลงทำกิจกรรมการเกษตร ครูจะต้องมีแผนการเรียนรู้ในชั่วโมงนั้น ๆ ว่าต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับการเกษตร
- 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ตามกลุ่มสาระ โดยใช้พื้นที่การเกษตรนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ เช่น วิชาเลขคณิต การทำบัญชี วิทยาศาสตร์เรื่องการเจริญเติบโตของพืช วิชาศิลปะ โดยการออกแบบแปลงเกษตร หรือจัดทำผังการเกษตร เป็นต้น

ด้านที่ 6 ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรม

โดยดูจากตัวชี้วัดตามแผน กพด. ฉบับที่ 5 ได้แก่

- ตัวชี้วัด 27 ปริมาณผลผลิตทางการเกษตร
- ตัวชี้วัด 28 คะแนนเฉลี่ยวิชาชีวะเกษตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นอกจากนี้ยังดูจากการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

- ปริมาณผลผลิตที่นำไปขายให้กับโรงครัว (สัดส่วนของปริมาณผลผลิตที่นำไปใช้ในการประกอบอาหารต่อปริมาณวัตถุดิบอาหารที่ซื้ออย่างน้อย 70:30)

- ปริมาณที่นำไปขาย (ผ่านร้านสหกรณ์) ให้ผู้ปกครอง/ชุมชน หรือนำไปขายตามตลาดนัด
- มีการนำผลผลิตไปแปรรูปถนอมอาหาร และจัดจำหน่ายเป็นรายได้

ด้านที่ 7 การพึ่งตนเองและความยั่งยืนของกิจกรรม

การพึ่งตนเองและความยั่งยืนของกิจกรรม อาจดูได้จากประเด็นต่อไปนี้

- 1) นักเรียนมีความรู้และทักษะในกิจกรรมที่ตนเองปฏิบัติ สามารถถ่ายทอดให้กับรุ่นต่อ ๆ ไปได้
- 2) ครูมีความรู้และทักษะ สามารถให้คำแนะนำนักเรียน ช่วยแก้ไขปัญหา กำกับดูแลการปฏิบัติงานของนักเรียน
- 3) ผู้ปกครอง/ชุมชนมาช่วยทำกิจกรรมที่โรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (ตัวอย่าง ภูมิปัญญา)
- 4) นักเรียนสามารถบริหารจัดการกองทุนการผลิตของกลุ่มตนเอง โดยการนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ เช่น ทำบัญชีกองทุน ทั้งรายรับ-รายจ่าย วางแผนการใช้เงินกองทุน จัดบันทึกการประชุมปรึกษาหารือกันในกลุ่ม

หมายเหตุ กลุ่มการผลิต ขึ้นอยู่กับแต่ละโรงเรียนจะมีการจัดกลุ่มนักเรียนอย่างไร เช่น กลุ่มผลิตผัก-ผลไม้ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มเลี้ยงปลา และอื่น ๆ ตามกิจกรรมที่ทำ

- 5) นักเรียนสามารถผลิตปัจจัยที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตรได้เอง ตัวอย่างเช่น
  - เก็บเมล็ดพันธุ์พืชผัก ไม้ผล และ/หรือ การขยายพันธุ์พืช เช่น ตอนกิ่ง ทาบกิ่ง
  - ขยายพันธุ์ปลา
  - ฟักไข่
  - ผลิตอาหารไก่ อาหารปลา เพื่อลดการซื้อจากภายนอก
  - ผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้
  - ผลิตปุ๋ยชนิดต่าง ๆ
  - ผลิตน้ำหมักหรืออุปกรณ์ง่าย ๆ สำหรับการจัดการกับศัตรูพืช
- 6) มีครูที่มีทักษะในการดูแลซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุดได้เอง จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมได้มาก และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน เชื่อมโยงกับการฝึกอาชีพนักเรียนด้วย

ด้านที่ 8 การขยายผลสู่ชุมชนและการให้บริการความรู้

การขยายผลสู่ชุมชน อาจพิจารณาจาก สิ่งที่มีที่โรงเรียนแล้วคร้วเรือนนำไปทำที่บ้าน เช่น

- โรงเรียนแจกจ่ายพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ให้คร้วเรือนในชุมชนนำไปปลูกไปเลี้ยงที่บ้าน จนได้ผลผลิตเป็นอาหารบริโภคในคร้วเรือน และขายเพิ่มรายได้
- การใช้ปุ๋ยหมัก การนำชีววิธีไปใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน หรือกำจัดศัตรูพืช เพื่อส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี

สำหรับการให้บริการความรู้ นั่นคือสถานศึกษามีสิ่งที่ดีดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดี พร้อมทั้งจะถ่ายทอดเทคนิคให้ผู้อื่นต่อไป โดย

- นักเรียนและครูสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ โดยอธิบายพร้อมสาธิตวิธีการ เทคนิคที่ใช้
- จัดทำเป็นฐานการเรียนรู้ มีป้าย บอร์ดแสดงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ

- สถานที่สะอาด ร่มรื่นเหมาะแก่การศึกษาหาความรู้

คำแนะนำในการคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่น
ด้านกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
ภายใต้โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การคัดเลือกสถานศึกษาที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนดีเด่นด้านกิจกรรมสหกรณ์
คัดเลือกจากปัจจัย กระบวนการ และผลลัพธ์ รวม 7 ด้าน ดังนี้

- ด้านที่ 1 สถานที่และอุปกรณ์และครุภัณฑ์ที่จำเป็น
- ด้านที่ 2 บุคลากร
- ด้านที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- ด้านที่ 4 การจัดกระบวนการเรียนรู้
- ด้านที่ 5 คุณภาพของนักเรียน
- ด้านที่ 6 การบริหารจัดการ
- ด้านที่ 7 การขยายผลสู่ชุมชน

โดยมีคำแนะนำ ประเด็น และหัวข้อในการพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่น รายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 สถานที่และอุปกรณ์และครุภัณฑ์ที่จำเป็น

1.1 สถานที่

จัดพื้นที่สำหรับเป็นห้องสหกรณ์ 1 ห้องภายในอาคาร หรือบางแห่งอาจเป็นอาคารสหกรณ์ 1 หลัง
หรืออาจเป็นมุมหนึ่งในห้องพักรู (ในกรณีมีพื้นที่จำกัด) แยกเป็นสัดส่วน โดย

- สถานที่สะอาดและจัดวางของเป็นระเบียบ
- อากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่างเพียงพอ
- มีการทำความสะอาดเป็นประจำทุกวัน

1.2 อุปกรณ์และครุภัณฑ์ที่จำเป็น

ภายในสถานที่ดังกล่าวจะเป็นที่ทำการหรือสำนักงานของคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียน เป็นร้านค้า
สหกรณ์ และเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ไปด้วยในตัว ดังนั้นจึงควรมีวัสดุอุปกรณ์ดังนี้

- ตู้เก็บเอกสาร
- ชั้นวางสินค้าสำหรับจำหน่าย
- เอกสารแบบฟอร์มที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ ได้แก่
  - สมุดบัญชีรับ - จ่าย
  - บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากออมทรัพย์
  - ทะเบียนย่อยสมาชิกและหุ้น
  - ใบขายสดประจำวัน
  - บัญชีคุมสินค้ารายหน่วย
  - บันทึกรายงานการประชุมประจำปี
  - บัญชีย่อยสะสมซื้อ
  - บันทึกการนิเทศ
  - บัญชีย่อยจ่ายปันผลและเงินเฉลี่ยคืน
  - เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ด้านที่ 2 บุคลากร

- ครูใหญ่มอบหมายให้ครูอย่างน้อย 1 คนรับผิดชอบ เป็นครูสหกรณ์
- ครูสหกรณ์ผ่านการอบรมเรื่องสหกรณ์
- ครูสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

1. เป็นพี่เลี้ยงให้แก่นักเรียน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และดูแลให้นักเรียนทำกิจกรรมสหกรณ์
2. อำนวยความสะดวกในการจัดซื้อสินค้ามาขายในสหกรณ์นักเรียนร่วมกับนักเรียน ในพื้นที่ที่การเดินทางลำบากและไกลมาก ครูจึงเป็นผู้ดำเนินการซื้อสินค้ามาจำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์เอง
3. ตรวจสอบความถูกต้องประจำวัน บัญชีประจำวัน รายรับ - รายจ่าย บัญชีสินค้า (เช่น บันทึกตัวเลขหรือเขียนข้อความถูกต้องหรือไม่ การเขียนถูกต้องหรือผิด)
4. จัดการเรียนการสอนนักเรียน
5. ปิดบัญชีประจำปี
6. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์และจดหน้าที่ตรวจบัญชีอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน

ในรอบ 1 ปีการศึกษา สหกรณ์นักเรียนควรมีการดำเนินงานครบทุกขั้นตอน ดังนี้

3.1 การรับสมัครสมาชิกและการสะสมทุนเรือนหุ้น

เมื่อเปิดเทอมใหม่ ตัวแทนนักเรียน/คณะกรรมการชุดเก่ามีการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

การรับสมัครสมาชิกใหม่ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นที่ 1 แจ้งกำหนดการรับสมัครใหม่

ขั้นที่ 2 มอบหมายหน้าที่ แบ่งงานกันทำ เช่น การประชาสัมพันธ์ การรับสมัคร

ขั้นที่ 3 ชี้แจง สร้างความเข้าใจเรื่อง การเป็นสมาชิกสหกรณ์ คุณสมบัติเป็นไปตามข้อบังคับ/ระเบียบ/หลักเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 4 เปิดรับสมัครใหม่ พร้อมเก็บเงินค่าธรรมเนียมแรกเข้า (ถ้ามี) และค่าหุ้น

ขั้นที่ 5 นำเงินค่าหุ้นและค่าธรรมเนียมที่เก็บได้ มอบให้ครูสหกรณ์ เพื่อนำฝากไว้กับสหกรณ์ในพื้นที่/ธนาคาร

ขั้นที่ 6 มีการมอบหมายหน้าที่ในการบันทึกลงสมุดทะเบียนสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

สมาชิกเก่าเพิ่มทุนเรือนหุ้น

- สมาชิกเก่านำเงินมาซื้อหุ้นเพิ่ม ให้นำเงินมอบให้ครูสหกรณ์ เพื่อนำฝากไว้กับสหกรณ์ในพื้นที่/ธนาคาร

- ลงบัญชีทะเบียนย่อยสมาชิกและหุ้นให้เป็นปัจจุบัน

สมาชิกที่จบการศึกษา/ลาออก

- ถอนคืนค่าหุ้นให้นักเรียน เพื่อนำไปเป็นทุนการศึกษาหรือประกอบอาชีพ

- ลงบัญชีทะเบียนย่อยสมาชิกและหุ้นให้เป็นปัจจุบัน

3.2 การเลือกตั้งคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียน

คณะกรรมการสหกรณ์นักเรียนชุดเก่าก่อนจะหมดวาระจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี นอกจากจะสรุปผลการดำเนินงาน ยังเป็นการเลือกตั้งคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียนประจำปีการศึกษาใหม่ด้วย โดยได้ดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยว่าเป็นอย่างไร การใช้สิทธิ์ต้องทำอย่างไร
- ขั้นที่ 2 มอบหมายหน้าที่และแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน
- ขั้นที่ 3 รับสมัครเลือกตั้ง
- ขั้นที่ 4 เสนอชื่อในที่ประชุมใหญ่
- ขั้นที่ 5 กำหนดหมายเลขผู้สมัคร
- ขั้นที่ 6 จัดเวทีให้ผู้สมัครประชาสัมพันธหาเสียง
- ขั้นที่ 7 กำหนดวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง โดยการยกมือ/การลงคะแนน (โดยสมาชิกสหกรณ์แต่ละคนไม่ว่าจะมีหุ้น 1 หุ้น หรือ 100 หุ้น ก็มี 1 คะแนนเสียงเหมือนกัน)
- ขั้นที่ 8 ประกาศผลการเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการ

คณะกรรมการสหกรณ์นักเรียนที่ได้รับเลือกมารวมทั้งหมดประมาณ 8-10 คน จะมีประธาน รองประธาน เหนรัญญิก และกรรมการสหกรณ์นักเรียน มีวาระในการทำงาน 1 ปีการศึกษา อย่างไรก็ตามเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้และลงมือปฏิบัติงานมากขึ้น คณะกรรมการสหกรณ์นักเรียนอาจมีวาระในการทำงาน 1 ภาคการศึกษา และจัดการเลือกตั้งใหม่ในภาคการศึกษาที่ 2 (สถานศึกษาใดสามารถดำเนินการได้มากกว่า 1 ครั้ง จะได้คะแนนเพิ่ม)

3.3 การประชุมคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียน

คณะกรรมการสหกรณ์นักเรียนมีการประชุมกันเป็นประจำตามข้อบังคับ โดยมีดำเนินงานดังนี้

- กำหนดเป็นปฏิทินการประชุมไว้ตลอดปีการศึกษา เช่น ทุกวันจันทร์สัปดาห์แรกของเดือน หรือมีการประชุมเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กำหนดปฏิทินไว้แล้วเมื่อมีความจำเป็น
- ฝึกปฏิบัติการประชุม ตามบทบาทหน้าที่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ มีการหมุนเวียนการทำหน้าที่
- มีการลงลายมือชื่อผู้เข้าร่วมประชุม การรับรองการประชุม
- ดำเนินกระบวนการประชุมตามวาระ การออกเสียงเพื่อลงมติตามวาระที่กำหนด

วาระการประชุม

- 1) เรื่องประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- 2) รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา
- 3) เรื่องเพื่อทราบ
  - ผลการดำเนินงาน
- 4) เรื่องเพื่อพิจารณา
  - การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
  - การมอบหมายหน้าที่
  - การกำหนดระเบียบ/ข้อตกลงการทำงานร่วมกัน
  - ฯลฯ
- 5) เรื่องอื่น ๆ

- คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ
- มีการมอบหมายผู้ทำหน้าที่จัดบันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง เพื่อฝึกการเขียนหนังสือ โดยเมื่อมีการแก้ไขคำผิด ต้องมีการขีดฆ่าและเซ็นชื่อกำกับ
- นักเรียนสามารถจัดบันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการได้ถูกต้อง ลายมืออ่านง่ายเป็นระเบียบ สะอาด

3.4 การดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน

กิจกรรมสหกรณ์ที่ดำเนินการในโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์และกิจกรรมออมทรัพย์ การดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ทั้ง 2 กิจกรรม คณะกรรมการสหกรณ์มีการกำหนดเป็นตารางการปฏิบัติงานประจำวันและตารางเวรผู้ปฏิบัติงาน

(ตัวอย่าง) ตารางการปฏิบัติงานประจำวัน

ช่วงที่ 1	เวลา 0730-0800 น. กิจกรรมในช่วงเช้าจะมีเฉพาะกิจกรรมร้านค้าสหกรณ์
ช่วงที่ 2	เวลา 1200-1300 น. (เปิดหลังรับประทานอาหารกลางวันและปิดตอนบ่ายก่อนเข้าเรียน) โดยจะมีกิจกรรมทั้งการขายของในร้านค้า และการเปิดรับฝากเงิน
ช่วงที่ 3	ก่อนเลิกเรียนคณะกรรมการที่เป็นเวรประจำวันทำการสรุปบัญชีรับ-จ่าย

ตารางเวรผู้ปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติงานแต่ละวัน คณะกรรมการสหกรณ์และ/หรือสมาชิกจัดเวรหมุนเวียนกัน วันละประมาณ 2 - 4 คน

หน้าที่ของเวรประจำวัน ได้แก่ ขายสินค้า รับฝากเงินออมทรัพย์ รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร รับสมัครสมาชิกที่เข้าใหม่ ลงบัญชีการจำหน่ายสินค้า ทำบัญชีประจำวัน มีทั้งบัญชีรับ - จ่าย บัญชีสินค้า บัญชีสมาชิก ฯลฯ สรุปบัญชี ผลกำไร / ขาดทุน และนำข้อมูลมาวางแผนต่อไป

3.4.1 การดำเนินกิจกรรมร้านค้าสหกรณ์

สินค้าที่จำหน่ายอย่างน้อยควรมี 3 ประเภท คือ

1) สินค้าที่จัดซื้อจากภายนอก ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค สมุด เครื่องเขียน อุปกรณ์การเรียน และสินค้าเบ็ดเตล็ดต่างๆ เครื่องปรุงอาหาร เช่น น้ำปลา น้ำมัน น้ำตาล เป็นต้น เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน เป็นต้น

ในการจัดซื้อสินค้ามาจำหน่าย ครูสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการให้คณะกรรมการสหกรณ์ ในบางครั้งอาจพาคณะกรรมการสหกรณ์ไปด้วย หากการเดินทางไม่ไกลนัก

2) ผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียน โดยรับซื้อจากกลุ่มผลิตทางการเกษตรของโรงเรียน

3) ผลผลิตของสมาชิก ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากกลุ่มอาชีพ จากชุมชนที่มาฝากขาย เช่น กลัวยฉาบ น้ำยาล้างจาน เป็นต้น

กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์จะมีการดำเนินงานดังนี้

- กำหนดระเบียบของกิจกรรมร้านค้า
- จัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยควรมีการปฏิบัติดังนี้
  - 1) มีการสำรวจความต้องการสินค้าจากสมาชิก
  - 2) นำเสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาว่าจะซื้อสินค้าชนิดใดมาจำหน่ายบ้าง

- 3) รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียนมาจำหน่าย
  - 4) กรรมการ/สมาชิกสหกรณ์นักเรียน มีส่วนร่วมในการนำสินค้ามาจำหน่ายโดยเลือกสรรสินค้าที่มีประโยชน์ต่อโภชนาการและสุขภาพมาจำหน่าย
  - 5) มีการสนับสนุนสินค้าที่ผลิตในชุมชน โดยเลือกสินค้าที่สะอาดและปลอดภัยต่อผู้บริโภค
  - 6) มีการสำรวจวันหมดอายุของสินค้า
  - 7) มีการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า
- การกำหนดราคาขาย
    - 1) กำหนดราคาขายตามต้นทุนสินค้าหรือราคาที่เหมาะสม
    - 2) คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาขาย
  - การนับสต็อกสินค้า
    - 1) บันทึกรายการซื้อ – ขายสินค้าทุกครั้ง
    - 2) จัดทำรายการใบสั่งซื้อสินค้า
    - 3) มีการบันทึกบัญชี ทะเบียนคุมสินค้าให้เป็นปัจจุบัน
    - 4) มีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ เทียบกับทะเบียนคุมสินค้าให้ถูกต้อง ตรงกัน
  - การจัดวางสินค้า
    - 1) จัดวางสินค้าตามประเภทและชนิดของสินค้า
    - 2) จัดวางสินค้าโดยยึดหลัก first in, first out
    - 3) จัดวางสินค้าควรสะดวกในการควบคุม และจำหน่าย
  - เวย์ประจำวัน ลงบันทึกเลขที่สมาชิก รายการซื้อสินค้าของสมาชิก รับเงิน-ทอนเงิน เก็บเงิน
  - ลงบันทึกบัญชีประจำวัน การขายฝาก การนับเงินสด
  - สรุปการปฏิบัติงานว่า ได้รับเงินสด ครบถ้วน/ขาด/เกิน (เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนที่มาใช้บริการ และคณะกรรมการที่รับผิดชอบกิจกรรม)

3.4.2 การดำเนินกิจกรรมออมทรัพย์

เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนมีนิสัยรักการออม โดยนำเงินมาฝากไว้กับสหกรณ์นักเรียน และนำเงินฝากมอบไว้กับครูสหกรณ์ กิจกรรมออมทรัพย์จะมีการดำเนินงานดังนี้

- มีการกำหนดระเบียบ/หลักเกณฑ์การฝาก – ถอนเงิน
- สมาชิกนำสมุดบัญชีออมทรัพย์มาทุกครั้งที่มาฝากเงิน
- เวย์ประจำวันบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากให้เป็นปัจจุบัน
- ส่งเสริมการออม โดยครูประจำชั้นกำหนดเป้าหมายการออมของนักเรียน เช่น ออมทรัพย์วันละบาท
- เมื่อจบการศึกษา ให้นักเรียนมาปิดบัญชี โดยถอนเงินฝากเป็นทุนในการศึกษาต่อหรือนำไปช่วยเหลือผู้ปกครองเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพ
- โรงเรียนที่มีกิจกรรมการออมของธนาคารอื่น ต้องมีการแยกกิจกรรมการออมทรัพย์ของสหกรณ์นักเรียนอย่างชัดเจน

3.5 การทำบัญชี

เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจหลักการบัญชีเบื้องต้น และฝึกปฏิบัติให้นักเรียนได้มีการใช้ทักษะทางคณิตศาสตร์ และการจดบันทึกรายการทางบัญชี ได้แก่

- สมุดรับ - จ่าย
- บัญชีย่อยสมาชิกและหุ้น
- บัญชีคุมสินค้ารายหน่วย
- บัญชีย่อยสะสมยอดซื้อ
- บัญชีย่อยจ่ายปันผลเฉลี่ยคืน
- ใบขายสดประจำวัน
- บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก

3.6 การประชุมใหญ่สามัญประจำปี

เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน การจัดสรรกำไรสุทธิ และการจัดสวัสดิการ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 แจ้งกำหนดวันจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี (ก่อนนักเรียนจะจบการศึกษาและปิดภาคเรียนที่ 2) โดยการปิดประกาศ
- ขั้นที่ 2 จัดทำรายงานกิจการของกิจกรรมสหกรณ์นักเรียนเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่
  - * จำนวนสมาชิก ทุนเรือนหุ้น หนี้สิน ทรัพย์สิน
  - * รายได้ ค่าใช้จ่าย กำไร/ขาดทุน
  - * การจัดสรรกำไรสุทธิ
  - * การปันผล การเฉลี่ยคืน
- ขั้นที่ 3 แบ่งหน้าที่กัน เพื่อเตรียมการแถลงรายละเอียดของกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- ขั้นที่ 4 ดำเนินการจัดประชุมใหญ่ เป็นไปตามระเบียบวาระ
  - 1) เรื่องประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
  - 2) รับรองรายงานการประชุมใหญ่ครั้งที่แล้ว
  - 3) เรื่องเพื่อทราบ
    - ผลการดำเนินงาน
  - 4) เรื่องเพื่อพิจารณา
    - รับรองงบแสดงผลการดำเนินงาน
    - จัดสรรกำไรสุทธิ
    - เลือกตั้งคณะกรรมการ
    - การกำหนดข้อบังคับ/แก้ไขเพิ่มเติม
  - 5) เรื่องอื่น ๆ
- ขั้นที่ 5 เลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่เข้ามาแทนชุดเดิม
- ขั้นที่ 6 กรณีสหกรณ์มีกำไรสุทธิ มีการจัดสรรกำไรสุทธิ เป็นเงินปันผล เฉลี่ยคืน และจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกสหกรณ์
- ขั้นที่ 7 ประชาสัมพันธ์ให้มีการมารับเงินปันผล เฉลี่ยคืน ค่าหุ้นค้างจ่าย เงินออม ฯลฯ
- ขั้นที่ 8 มีการมอบหมายผู้ทำหน้าที่จัดบันทึกรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

ด้านที่ 4 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

4.1 การจัดการเรียนรู้วิชาสหกรณ์ในโรงเรียน

- มีแผนการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรด้านสหกรณ์

- มีการจัดการเรียนการสอนที่สอนหรือบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ
- มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

4.2 การผลิต การใช้ การพัฒนาสื่อ/เทคโนโลยี

- มีการจัดหาหรือผลิตสื่อ/เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาสหกรณ์
- มีการนำสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสหกรณ์

ด้านที่ 5 คุณภาพของนักเรียน

5.1 มีความรู้ และทักษะวิชาสหกรณ์ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80

- อุดมการณ์สหกรณ์
- วิธีการสหกรณ์
- ระบบประชาธิปไตย
- การทำธุรกิจสหกรณ์ เช่น ร้านค้า ออมทรัพย์
- ระบบบัญชี
- การประชุม
- การบันทึกการประชุม
- การวางแผนธุรกิจเบื้องต้น
- การทำบัญชีรับจ่าย

5.2 มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับอุดมการณ์สหกรณ์ของนักเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80

- ลักษณะนิสัยของการพึ่งตนเอง
  - * ขยัน อดทน มีวินัย รับผิดชอบ
  - * ประหยัด ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า
  - * พัฒนาตน ใฝ่หาความรู้
  - * หลักฟันอบายมุข ไม่คบคนชั่ว
- ลักษณะนิสัยของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
  - * ซื่อสัตย์ สุจริต ตรงเวลา
  - * สามัคคี ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
  - * มีเมตตา เสียสละ
  - * มีเหตุผล เคารพกติกา ยึดหลักประชาธิปไตย

5.3 นักเรียนทุกคนสามารถทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวันของตนเองได้

ด้านที่ 6 การบริหารจัดการ

6.1 มีการบริหารงานด้านกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน

- มีการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการด้านกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน
- มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- มีการจัดระบบติดตาม ประเมินผล และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

6.2 มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

- ครูผู้สอนและบุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน (ความรู้ ทักษะในการจัดกิจกรรมสหกรณ์) อย่างต่อเนื่อง
- มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีหรือนวัตกรรมจากการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 7 การขยายผลสู่ชุมชน

- นักเรียนได้นำความรู้ทางบัญชีที่ได้รับจากโรงเรียน มาต่อยอดสู่การทำบัญชีครอบครัว
- มีการกำกับติดตาม ให้คำแนะนำการดำเนินงานของนักเรียน และครอบครัว อย่างสม่ำเสมอ โดยครูผู้รับผิดชอบ